

მცირე ბიზნესის სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის ოპტიმიზაციის მიმართულებები საქართველოში

მოსიაშვილი ვალერი

საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ, თბილისი

DOI: <https://doi.org/10.52340/idw.2023.69>

აბსტრაქტი. მცირე ბიზნესის როლისა და ადგილის განსაზღვრა ეროვნულ ეკონომიკაში ყოველთვის იყო მეცნიერული კვლევის ინტერესის სფერო. მისი მნიშვნელობის შესწავლას ქვეყნის ეკონომიკაში არაერთი სამეცნიერო თუ პრაქტიკული ხასიათის კვლევა მიეძღვნა, რომელთა უმეტესობაში მოცემულია მცირე ბიზნესის როლი ეკონომიკისათვის, მისი დადებითი ეფექტები და განვითარების პერსპექტივები, სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის ღონისძიებები. მიუხედავად იმისა, რომ მცირე ბიზნესის სტიმულირების მიმართულებით სახელმწიფოს მხრიდან არაერთი მნიშვნელოვანი პროექტი განხორციელდა და კვლავ მიმდინარეობს აქტუური მუშაობა ამ კუთხით, სასურველია არსებული რესურსების კიდევ მეტად ეფექტურად გამოყენება.

ჩვენს კვლევაში შევისწავლეთ საქართველოში მცირე ბიზნესის სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის ღონისძიებების ძირითადი მიმართულებები, როგორც ინსტიტუციონალური, ასევე ფინანსური კუთხით. გავაკეთეთ ავტორისეული ანალიზი და შეფასება. კვლევამ აჩვენა, რომ ის ღონისძიებები, რომელიც ბოლო პერიოდში ტარდება ხელისუფლების მიერ, დაფუძნებულია მსოფლიო საუკეთესო პრაქტიკაზე და უნდა უზრუნველყოს ქვეყანაში მცირე მეწარმეობის განვითარება. მიუხედავად პროექტების განხორციელებით მიღებული დადებითი ეფექტებისა, ვფირობთ ეს არასაკმარისია და შესაძლებელია არსებული მხარდაჭერის პროგრამებით (ფინანსური რესურსით) კიდევ მეტი შედეგის მიღება, თუნდაც მოკლევადიან პერიოდში. ამის ერთ-ერთი წინაპირობობაა შევისწავლოთ რამდენად მზად არის მცირე ბიზნესი ეფექტურად გამოიყენოს სახელმწიფოს მიერ შეთავაზებული პროექტები, ადგილი ხომ არ აქვს ფინანსური დახმარებების არაეფექტიან ან „არამიზამინართულ“ გამოყენებას და როგორ ხედავს მსგავსი პროექტების განვითარების პერსპექტივას, რა მიმართულებების დაფინანსებას/ხელშეწყობას თვლის პერსპექტიულად.

კვლევის განხორციელებისას ჩვენს მიერ შერჩეული იქნა ფოკუს ჯგუფი, ბიზნესის სხვადასხვა სფეროში დაკავებული მეწარმეები, როგორც დედაქალაქიდან ასევე რეგიონებიდან. კვლევის მიზანი იყო დაგვედგინა - მცირე ბიზნესი როგორ არის ინფორმირებული სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის ღონისძიებების შესახებ, რა მასშტაბით იღებს მონაწილეობას, რა მიმართულებით არის მისაღები შემდგომი პროექტების განხორციელება, რა კუთხით ამჯობინებენ დახმარებას/მხარდაჭერას. პირველადი ინფორმაციის მოძიებთ, თვისებრივი კვლევის შედეგად გავაკეთეთ არგუმენტირებული დასკვნები და რეკომენდაციები, რა სახის ცვლილებები უნდა განხორციელდეს (როგორც ფინანსური ასევე ინსტიტუციონალური კუთხით), მცირე ბიზნესის მხარდაჭერის სახელმწიფოებრივი ღონისძიებების ოპტიმიზაციის უზრუნველსაყოფად.

საკვანძო სიტყვები: მცირე ბიზნესი, ეროვნული ეკონომიკა, მეწარმეობა, ეკონომიკური

ზრდა, ინვესტიცია.

შესავალი. საქართველოში მცირე მეწარმეობა ეტაპობრივად, შესაძლოა არც თუ ისე მაღალი თემპით, მაგრამ ვითარდება. სექტორის განვითარებაში საკმაოდ სოლიდურია სახელმწიფო მხარდაჭერის როლი, რომელიც სამეწარმეო გარემოს ოპტიმიზაციას საკმაოდ დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს, რეალური სგაგრანტო პროექტებით ცდილობს (სრული ან/და ნაწილობრივი დაფინანსება) არსებული ბიზნესის სტიმულირებას და დამწყებთათვის სასტარტო პირობების შექმნა-ხელშეწყობას.

მცირე მეწარმეობა რომ მნიშვნელოვანი სექტორია ეროვნული ეკონომიკისთვის ამაზე ისიც მეტყველებს, რომ დასავლეთის, ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებში მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) სოლიდური (რიგ შემთხვევაში უმეტესი) ნაწილი იქმნება, კიდევ დიდი დასაქმებულთა რიცხოვნობა, 2022 წლის Eurostat-ის მონაცემებით არსებული 30.1 მლნ სწარმოდან (155 მლნ დასაქმებული), 98% მიკრო და მცირე საწარმოა (დასაქმებულთა დაახლოებით 49%) (<https://ec.europa.eu/eurostat> უკანასკნელი ვიზიტი განხორციელდა 04.06.2023). ასევე მნიშვნელოვანია მცირე საწარმოთა როლი აშშ-სა და იაპონიაში (შესაბამისად სწარმოების დაახლოებით 80% და 97%, დადასაქმებულთა დაახლოებით 30% და 75%).

როგორც მსოფლიო საუკეთესო პრაქტიკით დასტურდება, რომ მცირე ბიზნესი ეროვნული ეკონომიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი შემადგენელია, განსაკუთრებით უმუშევრობის მინიმიზაციის მიზნით, რამდენადაც უმუშევრობასთან ბრძოლის ერთ-ერთ ქმედითი საშუალებაა საკუთარი ბიზნესის ქონა. მცირე მეწარმეობის განვითარებისა თუ მხარდაჭერის ცალკეული საკითხების კვლევა ბევრი წამყვანი ავტორის კვლევის სფეროა. საკითხი ვფიქრობთ კიდევ უფრო მწვავეა ჩვენს ქვეყანაში, რამდენადაც სხვა საერთო გლობალურ საკითხებთან ერთად აქტუალურია მცირე ბიზნესის სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის სისტემის ზოგადად და კონკრეტულად პროგრამების სრულყოფისა და ოპტიმიზაციის საკითხი. აღნიშნულის რელიზაციაში კი კარგი დამხმარე შეიძლება გამოდგეს, როგორც მსოფლიოში არა ერთ ქვეყანაში არსებული საუკეთესო პრაქტიკის განცობა, მორგება ქართულ რელობაზე, ასევე ქართული რელობის (მცირე მეწარმეობის) მეცნიერული შესწავლა და სათანადო რეკომენდაციების გაკეთება (მოსიაშვილი, 2021) .

ძირითადი ნაწილი. ჩვენი კვლევის ძირითადი მიზანი იყო დაგვედგინა/გამოგვევლინა რამდენად კარგად არის ინფორმირებული, შესაბამისად იყენებს მიკრო და მცირე ბიზნესის სახელმწიფოებრივი ხელშეწყობის პროგრამებს უშუალოდ ეს სექტორი, ანუ ის მეწარმე სუბიექტები, რომლებიც ფლობენ/მისდევენ მცირე მეწარმეობას. ჩვენი ინტერესის სფეროს ასევე წარმოადგენდა მცირე ბიზნესის შეხედულებები რა სახის მხარდაჭერას ან დახმარებას საჭიროებს სექტორი, რათა დროის მოკლე პერიოდში მიღწეული იქნეს მცირე მეწარმეობის და შედეგად ეკონომიკის ზრდის მაღალი ტემპი.

გამოკითხვისთვის ჩვენს მიერ შერჩეული იქნა ფოკუს ჯგუფი, რომელშიც ვეცადეთ წარმოდგენილი ყოფილიყო მატერიალური წარმოებისა და მომსახურების სფეროში დაკავებული მეწარმეები, კერძოდ - მომსახურების სფერო (ვაჭრობა), აგრარული სექტორი, კვების მრეწველობა, ტურიზმი და სხვ. კვლევაში მონაწილეობა მიიღო 37 სექტორის წარმომადგენელმა, როგორც დედაქალაქიდან ასევე რეგიონების მასშტაბით.

საკვლევი კითხვები შემდეგნაირად იქნა ფორმულირებული:

1. იცნობთ თუ არა მიმდინარე ეტაპზე მცირე ბიზნესის ხელშეწყობის სახელმწიფო პროგრამებს;
2. გისარგებლიათ თუ არა მცირე ბიზნესის სახელმწიფო მხარდაჭერის პროგრამებით;

3. რამდენად არის შესაბამისი არსებულ გამოწვევებთან და საჭიროებებთან მცირე ბიზნესის სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის პროგრამები;

4. რომელი დარგია მიმდინარე ეტაპზე ყველაზე საინტერესო (მიმზიდველი) მცირე მეწარმეობისათვის;

5. სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის რომელი ღონისძიებებია შედარებით რელევანტური მცირე ბიზნესის განვითარებისათვის?

6. რამდენად პერსპექტიულია საქართველოში მცირე მეწარმეობის განვითარება?

7. რა უნდა გაკეთდეს რომ მცირე ბიზნესის სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის პროგრამები იყოს მეტად შედეგის მომცემი.

უნდა ითქვას, რომ მიუხედავად იმისა კვლევაში მონაწილეობდა ეკონომიკის სხვადასხვა სფეროს წარმომადგენელი მათი პზიციები ჩვენი კითხვარის პასუხების მიმართ დიდა არ განსხვავდებოდა ერთმანეთისაგან. რესპოდენტთა აბსოლუტური უმრავლესობას კარგად იცნობს სახელმწიფოებრივი დახმარების პროგრამებს, რომელთა შესახებ ინფორმაცია საჯაროა და ხელმისაწვდომია ყველა დაინტერესებული პირისთვის. კითხვაზე, უსარგებლიათ თუ არა სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის პროგრამებით პასუხი ცოტაოდენ მოილოდნელი იყოს, რამდენადაც ჩვენი რესპოდენტების დიდი ნაწილს არ უსარგებლია, და მეტიც მცდელობა/სურვილიც არ ქონდა მიეღო მონაწილეობა სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის/საგრანტო პროექტებში, რომლის ერთ-ერთ მიზეზად საკონკურსო მოთხოვნებს ასახელებს, კერძოდ ბიუროკრატიული ხაისათს დოკუმენტაციის.

კითხვაზე, თუ რამდენად არის შესაბამისი არსებულ გამოწვევებთან და საჭიროებებთან მცირე ბიზნესის სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის პროგრამები - მეწარმე რესპოდენტთა 22% ნეგატიურად და პესიმისტურად არის განწყობილი მსგავსი ხასიათის პროგრამებს მიმართ და თვლის, რომ ვერ პასუხობს არსებულ გამოწვევებს. ცოტაოდენ მეტი აფიქსირებს პოზიტიურ დამოკიდებულებას და აღნიშნავს, მცირე მეწარმეობის ხელშეწყობი სახელმწიფო პროგრამები რომ სრულ თანხვედრაშია დარგში არსებულ მოთხოვნებთან, ხოლო უმეტესთა თვლის, რომ მართალია სრულად არა, მაგრამ მეტწილად შესაბამისია;

კითხვაზე მეწარმეები, რომელ სფეროს მიიჩნევენ შედარებით მიმზიდველად მცირე მეწარმეობისათვის, უმეტესობა ფიქრობს, რომ ეს არის ტურიზმის სექტორი, რამდენადაც პოსტპანდემიურ პერიოდში დარგში შეიმჩნევა და სავარაუდოც არის სწრაფი რეზილიტაცია, მით უმეტეს საქართველოს ამ სფეროს განვითარების საკმაოდ კარგი რესურსი აქვს, და ბიზნესის დაწყებაც არ საჭიროებს სოლიდურ მსხილ ინვესტირებას. რესპოდენტების ასევე (დაახლოებით 25 %), ფიქრობს, რომ მცირე მეწარმეობისათვის ასევე საინტერესოა აგრარული სექტორი, მით უმეტეს მიკრო ბიზნესის დაფინანსების სახელმწიფოებრივი პროგრამები ხშირად სწორედ სოფლის მეურნეობის განვითარების ხელშეწყობაზე ორიენტირებული, თუმცა აქვე აღინიშნავს, რომ რისკები კვლავ მაღალია ამ სეგმენტში, რამდენადაც გარემო კლიმატურ პრობებზე დამკიდებულება კვლავ დიდია. ჩვენი აზრით საკმაოდ პიზიტიურია, რომ რესპოდენტთა სოლიდურმა ნაწილმა აღნიშნა, რომ მცირე მეწარმეობისათვის შესაძლებელია ყველა დარგი იყოს საინტერესო, შედეგის მომცემი, თუმ მეწარმე განხარციელებს სისტემურ და სტაბილურ ეკონომიკურ საქმიანობას არსებული გამოწვევებისა და საფრთხეების მაქსიმალურად გათვალისწინებით.

სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის ღონისძიებების რელევანტურობასთან დაკავშირებით, მეწარმეები ფიქრობენ, რომ სასურველია რეგიონებში გამარტივდეს პროგრამებში მონაწილეობა, ასევე სახელმწიფო პროგრამები ორიენტირებული იყოს მეწარმეებსა და შედარებით დაბალკვალიფიციურ პერსონალს შორის კომუნიკაციის

გაუმჯობესებისათვის, შესაძლებელია ეს განხორციელდეს, თუდაც კონკრეტულ რეგიონში „საინფორმაციო ცენტრის“ შექმნით, სადაც დარეგისტრირდებიან დროებით უმუშევარი ადამიანები, მიწოდებათ ინფორმაცია მოკლევადიან ან სეზონურ სამუშაოზე, რომელიც არ საჭიროებს მაღალ კვალიფიკაციას. მეწარმეებმა ასევე გამოთქვეს სურვილი მიკრო ბიზნესის წლიური შემოსავლის ზღვარის გაზრდის შესახებ.

მეწარმეთა უმეტესობა მიიჩნევს, რომ საქართველოში მცირე მეწარმეების განვითარება ალტერნატივა არ აქვს მიმდინარე ეტაპზე, რადგან სწორედ ეს სექტორი უზრუნველყოფს დასაქმების ზრდას და წარმოების შედარებით მაღალ ტემპს, თუმცა აქვე აღნიშნავენ სახელმწიფოებრივი ხელშეწყობის ღონისძიებების აუცილებლობაზე.

კითხვაზე - რა უნდა გაკეთდეს რომ მცირე ბიზნესის სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის პროგრამები იყოს მეტად შედეგის მომცემი - მეწარმეები ფაქტობრივად „თანხმდებიან“ იმ საკითხზე, რომ სახელმწიფო მხარდაჭერის პროგრამების შემუშავებაში მონაწილეობა უნდა მიიღონ უშუალოდ მცირე ბიზნესში ჩართულმა კვალიფიციურმა პირებმა, რამდენადაც მათ ყველაზე კარგად მოეხსენებათ რა სახის ქმედითი, ზოგიერთ შემთხვევაში სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი დახმარების პროგრამებია საჭირო დარგის შენარჩუნებისა და პესპექტივაში განვითარებისათვის, თუმცა რა თქმა უნდა აუცილებელია საერთაშორისო დონეზე არსებული გლობალური ტენდენციების გათვალისწინება, სადაც სახელმწიფო ხელისუფლების, დარგის ექსპერტების როლი სამოდ მნიშვნელოვანია.

მცირე ბიზნესის სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის ოპტიმიზაციის კვლევის პროცესში ჩვენი ინტერესის სფერო, ლკოგიკურია იყო დარგის ერთ-ერთი გამორჩეული მხარდაჭერის, მეწარმეობის განვითარებაზე ორიენტირებული და ხელისშემწყობის - სსიპ „აწარმოე საქართველოში“ (<https://www.enterprisegeorgia.gov.ge/ka> უკანასკნელი ვიზიტი განხორციელდა 04.06.2023) - განხორციელებული მიკრო და მცირე ბიზნესის გრანტით დაფინანსების სტატისტიკას გავცნობოდით და შეგვესწავლა რა რაოდენობის პროექტები იყო მათ შორის წარმატებული, სავარაუდოდ რა შედეგი მოიტანა „ინვესტირებამ“. როგორც სტატისტიკური მონაცემებიდან ცანს 2015 წლიდან 2018 წლამდე პერიოდში სააგენტოს („აწარმოე საქართველოში“) მხარდაჭერილია 5313 პროექტი, ჯამური ინვესტიციის მოცულობით 50 მილიონ ლარამდე. ხოლო 2018, 2020 და 2022 წლების მანძილზე განხორციელდა 2896 პროექტის დაფინანსება, რისთვის გამოყოფილი და ათვისებული იქნა 80 მილიონი ლარი. აღნიშნული პროექტების ეფექტურობის დასადგენად/გასარკვევად ოფიციალური წერილით მივმართეთ სსიპ „აწარმოე საქართველოში“, გვანტერესებდა - *მიკრო და მცირე მეწარმეობის ხელშეწყობის პროგრამის ფარგლებში დაფინანსების შემთხვევაში რა ვალდებულებები წარმოეშვება პირს რომელიც ისარგებლებს ამ დაფინანსებით თუ მის მიერ წარმოდგენილი ბისნეს პროექტი დაფინანსების შემდგომ არ განხორციელდება? ან განხორციელდება მაგრამ მეწარმე თავს გამოაცხადებს გაკოტრებულად? ასევე მოვითხოვეთ ინფორმაცია მომწოდოთ ბოლო სამი წლის განმავლობასი რამდები ბიზეს პროექტი დაფინანსდა და მათ შორის რამდენმა შეწყიტა საქმიანობა სხვადასხვა მიზეზის გამო.*

უნდა აღინიშნოს, რომ მირებულმა პასუხმა ცოტაოდენ „დაგვაფიქრა“ მსგავსი კატეგორიის პროექტების ეფექტურობაზე. გთავაზობთ პასუხს: *ბატონო ვალერ, - „თქვენი, 2023 წლის 16 მარტის N262 წერილის პასუხად ... გაცნობებთ, რომ - სსიპ - აწარმოე საქართველოში არ აწარმოებს სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში დასრულებული პროექტების საქმიანობის მონიტორინგს“.*

აღნიშნულთან დაკავშირებით გვინდა აღვნიშნოთ, რომ სასურველია ისეთი სახის პროგრამა, როგორც გახლავთ - სსიპ „აწარმოე საქართველოში“, რომელიც დარგის ერთ-ერთი გამორჩეული და სოლიდური ინვესტორია, ასურველია ახორციელებდეს, როგორც გაცემული თანხის წინასწარ, ასევე მიმდინარე და დასკვნით მონიტორინგს, რომელიც სავარაუდოდ გაზრდის გაცემული ინვესტირების (თანადაფინანსების) ეფექტურობას და მეწარმე სუბიექტებიც მეტი პასუხისმგებლობითა და პროფესიონალიზმით მოეკიდებიან ნაკისრ ვალდებულებებს.

დასკვნა. ჩატარებულმა კვლევამ მოგვცა საშუალება გავცნობოდოდით მცირე მეწარმეობის აქტუალურ პრობლემებს, შეგვესწავლა და ანალიზი გაგვეკეთებინა სექტორისადმი სახელმწიფო მხარდაჭერის თავისებურებები, გამოგვევლინა მიმდინარე ეტაპზე მცირე მეწარმეობისათვის დამახასიათებელია კანონზომიერბანი და სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის ტენდენციები. როგორც მეორადი, ასევე ჩვენს მიერ პირველადი ინფორმაციის მოძების გაცნობამ და ანალიზმა მოგვცა საშუალება გაგვეკეთებინა შემდეგი სახის დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მიმდინარე ეტაპზე მცირე მეწარმეობის როლისა და მნიშვნელობის გარდა ეროვნულ ეკონომიკაში შესაძლებელი არის მიღწეული იყოს არსებული სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის პრიორიტეტების „გადახედვით“, რა დროსაც ვფიქრობთ ყურადღება უნდა დაეთმოს ინოვაციურ მეწარმეობას საერთაშორისო ბაზარზე მცირე ბიზნესის გასვლის სტიმულირებით, რაც ასევე დამტკიცებულია განვითარებული ქვეყნების საუკეთესო პრაქტიკით;

- ხელისუფლებამ მცირე მეწარმეობის აქამდე არსებულ პოლიტიკაში, ვფიქრობთ გარვეული ცვლილებები უნდა შეიტანოს, რაც უნდა მოიცავდეს მცირე ბიზნესის არსებული სახელმწიფო მხარდაჭერის პერმანენტულად განხორციელებას თანდათანობითი ცვლილებაოპტიმიზაციის გზით, ხელშეწყობის პოლიტიკა „მორგებული“ უნდა იყოს ეროვნული ეკონომიკის გაბვითარების კონკრეტულ ეტაპზე არსებული სოციალურ-ეკონომიკური ვითარებასა და გამოწვევებზე;

- სახელმწიფოსა და მცირე ბიზნესს შორის ეკონომიკური ურთიერთქმედების სისტემა უნდა დაემყაროს ეკონომიკურად მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში მეწარმეობის მხარდაჭერის საყოველთაოდ გავრცელებულ მეთოდებსა და პრინციპებს, რაც თავის თავში გულისხმობს მისი (ურთიერთქმედების) ფორმების კომპლექსის ფორმირებას, რაც პირველ ყოვლისა რეალიზებული უნდა იყოს მცირე საწარმოების სტიმულირების მრავალფეროვან მიმართულებაში. მხარდაჭერა-სტიმულირების ფორმების/მეთოდების შერჩევის დროს, როგორც ამას მსოფლიო საუკეთესო პრაქტიკა აჩვენებს უნდა მოხდეს მკაფიოდ გამიჯვნა მეწარმეთა მხარდაჭერას შორის ეფექტიანი, ჯანსაღი კონკურენტული გარემოს ფარგლებშიდა ეკონომიკურ ცხოვრებაში სახელმწიფოს ჩარევის პირობებში (რაც რიგ შემთხვევებში აზარალებს მეურნეობის საბაზო პრინციპებს, არათანაბარ პირობებს ქმნის მეწარმეებისათვის);

- მცირე მეწარმეთა სტიმულირება-ხელშეწყობის სამამულო და უცხოური საუკეთესო პრაქტიკის ურთიერთშედარების საფუძველზე სასურველია მოხდეს ე.წ. მცირე ბიზნესის განვითარებაში სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის „ქართული სისტემის“ ოპტიმიზაცია, რაც თავისთავად მოითხოვს დარგის გაძლიერების მიმართლებით არსებული გამოწვევებისა და საფრთხეების გათვალსიწინებით რეკომენდაციათა კომპლექსის შემუშავებას;

- მცირე ბიზნესის მფლობელა, მენეჯერთა ინფორმირებულობის და კომპეტენტურობის ასამაღლებლად საჭიროა საინფორმაციო და საკონსულტაციო სისტემების ფორმირება-განვითარება;

- მცირე ბიზნესის განვითარების სტიმულირების მიზნით ხელისუფალმა შემდეგი მთავარი საკითხების გადაჭრა უნდა უზრუნველყოს: მცირე მეწარმეობის წახალისება იმისათვის, რომ რაც შეიძლება მეტ დაუსაქმებელს (არასრულად, სეზონურად დასაქმებულს) გაუჩნდეს „საკუთარი საქმის“ დაწყების სურვილი, გადადგას პირველი ნაბიჯი; მცირე მეწარმეობის (განსაკუთრებით დამწყები) სწავლება, რათა საკუთარი ბიზნესის წამოწყების პირველ ეტაპზე მაქსიმალურად მართებული და ეფექტური გადაწყვეტილებები მიიღოს; მცირე მეწარმეთა მხარდაჭერა წარმოებული პროდუქციის/მომსახურების რეალიზაციაში, მიიღონ პირველადი შემოსავლები ეს გაზრდის მოტივაციას, დაეხმარება საჭიროების შემთხვევაში დაეხმარება დამატებითი სახსრების მოძიებაში;

- „აწარმოე საქართველოში“ პროგრამის ფარგლებში დაფინანსებული პროექტების მეტი ეფექტიანობისათვის სასურველია მიკრო და მცირე ბიზნესის მხარდასაჭერი გრანტების ფინანსური მხარდაჭერა ითვალისწინებდეს პოტენციური ბენეფიციარებისათვის მიზნობრივი გრანტის გამოყოფას მაქსიმუმ 40 000 ლარის ოდენობით, ნაცვლათ არსებული 30 000 ლარისა რამდენადაც, როგორც საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემები ცხადყოფს, 208 წლიდან 2022 წლამდე პერიოდში სამრეწველო პროდუქციის მწარმოებელთა ფასების ინდექსი გაიზარდა 151.4%-ით (<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/28/samretsvelo-produktsiis-mtsarmoebelta-fasebis-indeksi> უკანასკნელი ვიზიტი განხორციელდა 04.06.2023), შესაბამისად შემცირდა ლარის მსყიდველუნარიანობა.

- ვფიქრობთ აუცილებელია სსიპ „აწარმოე საქართველოში“ განახორციელოს სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში დასრულებული პროექტების მონიტორინგი, რთა მაქსიმალურად იქნას თავიდან აცილებული პროექტის დაფინანსების მიღების შემდგომი ფინანსური და მატერიალური სახსრების არაკეთილსინდისიერი განკარგვა;

- მცირე ბიზნესის სტიმულირების უზრუნველსაყოფად მიზანშეწონილია მიკრო ბიზნესის სტატუსის მისაღებად დადგენილი ზღვარი 30 000 ლარის, ნაცვლად გაიზარდოს 60 000 ლარამდე. ამის თქმის საფუძველს გვამღევს ის, რომ არსებული რეგულაცია მოქმედებს 2010 წლიდან (2010 წლის 31 დეკემბრის საქართველოს ფინანსთა მინისტრის N999 ბრძანების მეორე მუხლი), ხოლო ამ პერიოდიდან (2010 წლიდან) 2022 წლამდე პერიოდში ლარის მსყიდველუნარიანობა შემცირდა 2.35-ჯერ (<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/28/samretsvelo-produktsiis-mtsarmoebelta-fasebis-indeksi> უკანასკნელი ვიზიტი განხორციელდა 04.06.2023).

ლიტერატურის/წყაროების სია

1. მოსიაშვილი, ვ., (2021). მწვანე ინვესტიციები და მცირე ბიზნესი. „ეკონომიკა და ფინანსები“, 2: 147-162.
2. <https://ec.europa.eu/eurostat> [უკანასკნელი ვიზიტი განხორციელდა 04.06.2023].
3. <https://www.enterprisegeorgia.gov.ge/ka> [უკანასკნელი ვიზიტი განხორციელდა 04.06.2023].
4. <https://www.enterprisegeorgia.gov.ge/ka/Business-Development/microgrants> [უკანასკნელი ვიზიტი განხორციელდა 04.06.2023].
5. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/28/samretsvelo-produktsiis-mtsarmoebelta-fasebis-indeksi> [უკანასკნელი ვიზიტი განხორციელდა 04.06.2023].
6. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/28/samretsvelo-produktsiis-mtsarmoebelta-fasebis-indeksi> [უკანასკნელი ვიზიტი განხორციელდა 04.06.2023].

Directions for optimization of state support for Small Businesses in Georgia

Mosiashvili Valeri

Georgian National University SEU, Tbilisi

Abstract

Determining the role and place of small business in the national economy has always been an area of interest for scientific research. Numerous scientific and practical studies have been dedicated to examining its significance within the nation's economy, most of which encompass the role of small businesses in the economy, their beneficial impacts, and the potential avenues for influence, including government support measures. Although the state has undertaken a number of important projects in the direction of stimulating small business and active work is still being carried out in this regard, it is preferable to enhance the efficiency of utilizing existing resources.

In our research, we studied the principal aspects of state support measures for small businesses in Georgia, examining them from both institutional and financial perspectives. We conducted an analysis and evaluation from the author's perspective. The research showed that the recent measures taken by the government are based on world best practices and should ensure the development of small entrepreneurship in the country. Despite the positive effects obtained by the implementation of the projects, we believe that this is insufficient and it is possible to achieve further outcomes with the existing support programs (with financial resources), even in the short term. To facilitate this, it is essential to examine the readiness of small businesses to efficiently utilize state-offered projects. It is crucial to assess whether there are instances of ineffective or misguided utilization of financial assistance, as well as to gauge their perspective on the future prospects of similar initiatives. Additionally, exploring the directions they perceive as promising for funding and support is crucial.

Throughout the research, we carefully selected a focus group comprising entrepreneurs from diverse business sectors, including both those based in the capital and those in regional areas. Our aim was to investigate the level of awareness among small businesses regarding state support measures, their extent of participation, preferred areas for future project implementation, and their preferences for assistance and support. Through an in-depth qualitative research approach, we gathered primary information and came to solid conclusions and offered practical recommendations based on our research findings. These findings highlight the necessary changes, encompassing both financial and institutional perspectives to optimize state support measures for small businesses.

Keywords: Small Businesses, National economy, Entrepreneurship, Economic growth, Investment.